

Historicita

Poslednou kategóriou v nami predloženom koncepte je kategória historicity, ktorá súvisí s rozvíjaním vedomia o historickej premenlivosti, a teda pracuje s dvoma kľúčovými pojmami – zmena a kontinuita. Hlavnú úlohu tu zohráva človek a jeho miesto v dejinách, pretože to ľudia tvoria históriu,⁴⁰ sú pôvodcami zmeny i nositeľmi kontinuity. Každý medzník v dejinách ľudstva je dôsledkom ľudského konania, našich každodenných či životných rozhodnutí, postojov, názorov a schopností. Viliam Kratochvíl rozvíjanie vedomia o historickej premenlivosti konkretizuje katalógom adekvátnych otázok, ktoré nám približujú, ako je možné túto abstraktnú kategóriu v procese učenia o minulosti uchopiť.

„Aký bol pôvod zmeny? Bola to podľa vás dôležitá a významná zmena? Zasiahla táto zmena každého a takmer každú činnosť? Alebo táto zmena zasiahla len časť spoločnosti? Kto alebo čo prosperoval/o zo zmeny? Kto alebo čo trpel/o kvôli zmene? Udiala sa zmena náhle, rýchlo, postupne, pomaly, s prestávkami alebo nepostrehnuteľne? Zasiahla zmena ľudí najmä kvôli jej politickým dôsledkom, napríklad dôsledkom na vzťahy s inými krajinami? Alebo kvôli jej sociálnym a ekonomickým dôsledkom, napríklad na zdravie alebo priemysel?“⁴¹

V kontexte novembrových udalostí kladieme v rámci tejto abstraktnej kategórie dôraz na človeka, motív a dôsledky jeho konania ako pôvodcu, ale tiež odporcu zmeny. Dobové fotografie, tlač, plagáty nám umožňujú rozmýšľať o tom, kto a do akej miery sa podieľal na kľúčových udalostiach, ktoré nakoniec viedli k rozpadu totalitného režimu. Môžeme tak pozorovať, akú úlohu vo vtedajšej situácii zohrávali predstavitelia československej kultúrnej obce, študenti vysokých škôl, médiá, občania stojaci na námestiach, aké kroky deň za dňom podnikali na dosiahnutie svojho cieľa, aké rozhodnutia v tom čase urobili vedúci predstavitelia komunistickej strany, a čo všetko jednotliví zúčastnení svojím konaním riskovali či získali. Dejiny tvoríme my, naše rozhodnutia, postoje, a teda kategória historicity sa tu zároveň prelína s pojmom ZODPOVEDNOSŤ.

Uvedomovali si aktéri novembrových udalostí – predstavitelia kultúrnej obce, študenti vysokých škôl, médiá, občania stojaci na námestiach – svoju historickú úlohu? Boli si vedomí dôležitosti zmeny, ktorú naštartovali? Aké dôsledky malo konanie jednotlivých účastníkov týchto historických udalostí na ich život a na spoločnosť ako celok? Aktualizáciou témy sú nasledujúce otázky: aké dejiny píšeme dnes? Je vôbec možné uvedomovať si samého seba v čase? Sú dôležité naše rozhodnutia, postoje, názory, ak zmenu, o ktorú sa snažíme, zlepšenie, po ktorom túžime počas svojho života, možno ani nepocítíme? Aké je miesto človeka v dejinách? Je pre človeka nevyhnutné naplniť potrebu „lepšieho zajtrajška“ alebo je dôležité ako konám a rozhodujem sa dnes a každý deň, s vedomím, že „lepší zajtrajšok“ je dlhodobý, počas jedného ľudského života možno nedosiahnuteľný cieľ?

Pri hľadaní odpovedí na tieto otázky sa otvára diskusia o nezávislej kultúre, o akademických slobodách, o občianskej aktivite a základných ľudských právach a o tom, ako reagovať, ak je niečo z týchto výdobytkov demokracie ohrozené.

⁴⁰ HARTOG, François. *Věřit v dejiny*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultúry. 2016, s. 153.

⁴¹ KRATOCHVÍL, V. 2019, s. 44.

